

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب معلّم
(راهنمای تدریس)

فارسی

دوم دبستان

وزارت آموزش و پرورش

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب : کتاب معلّم فارسی دوم دبستان - ۵۴

مؤلفان: دکتر فریدون اکبری شلدره، دکتر حسین قاسم پور مقدم، پریچهر جبلی آده، گلزار فرهادی، فاطمه صغری علیزاده

وزہرا ارجمند رشید آباد

ناظران: حمیدرضا شرف بیانی، زهرا اسادات یاسینی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

مدیر امور فنی و چاپ : سید احمد حسینی

صفحه آرا : راحله زادفتح اله

حروفچین : کبری اجابتی

مصحح : علیرضا ملکان، حسین قاسم پور اقدم

امور آماده سازی خبر: زینت بهشتی شیرازی

امور فنی رایانہ ای : حمید ثابت کلاچھی، پیمان حبیب پور

ناشر: اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی- ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وبسایت : www.chap.sch.ir

چاپخانه : شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ اول ۱۳۹۱

حقّ حای محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار: سخنی با همکاران گرامی	
— برنامه پیشنهادی	

بخش اول: بررسی ساختار کلی کتاب فارسی دوم

۳	• الف) مهارت‌های خوانداری (کتاب فارسی)
۴	• گوش کن و بگو
۴	• نگاه کن و بگو
۴	• پیدا کن و بگو
۵	• فکر کن و بگو
۶	• واژه‌سازی
۶	• درست، نادرست
۷	• بیاموز و بگو
۸	• نمایش
۹	• بازی
۱۰	• کتاب‌خوانی
۱۱	• بخوان و حفظ کن
۱۲	• بخوان و بیندیش
۱۳	• ب) مهارت‌های نوشتاری (کتاب کار فارسی)
۱۴	• ارزشیابی
۱۵	• روش تدریس

بخش دوم: بررسی درس به درس

۲۰	— ستایش
۲۱	* فصل اول: نهادها
۲۲	— درس اول: کتاب‌خانه کلاس ما
۲۹	— درس دوم: مسجد محله ما

۳۴	*فصل دوم : بهداشت
۳۵	— درس سوم : خرس کوچولو
۳۹	— درس چهارم : مدرسه خرگوش ها
۴۴	*فصل سوم : اخلاق فردی و اجتماعی
۴۵	— درس پنجم : چوبان درست کار
۴۹	— درس ششم : کوشا و نوشا
۵۲	— درس هفتم : دوستان ما
۵۶	*فصل چهارم : دینی
۵۷	— درس هشتم : از همه مهربان تر
۶۳	— درس نهم : زیارت
۶۷	*فصل پنجم : هنر و ادب
۶۸	— درس دهم : هنرمند
۷۲	— درس یازدهم : آزاد
۷۴	— درس دوازدهم : فردوسی
۷۸	*فصل ششم : ایران من
۷۹	— درس سیزدهم : ایران زیبا
۸۳	— درس چهاردهم : پرچم
۸۸	— درس پانزدهم : نوروز
۹۲	*فصل هفتم : طبیعت
۹۳	— درس شانزدهم : پرواز قطره
۹۷	— درس هفدهم : مثل دانشمندان
۱۰۰	بایسته های آموزشی برای درست نویسی (املا)
۱۰۲	نیایش
۱۰۳	فهرست منابع و برخی کتاب های مفید

سخنی با همکاران گرامی

والا نگشت هیچ کس و عالم نادیده مَر معلّم والا را

«ناصر خسرو»

سپاس و ستایش خداوند پاک و مهربان را که به ما زمان و توان داد تا بتوانیم در پرتو روشنای روح بخشِ رحمانی، این کار را در جهت اهداف نظام آموزش و پرورش و با تأکید بر نقش تربیتی و هدایتی معلّم و ارتقای خودباوری، به فرجام آوریم. فارسی دوره ابتدایی با ساختار جدید (مهارت‌های خوانداری و مهارت‌های نوشتاری) از دید پیوستاری و برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های فارسی، دنباله همان زنجیره‌ای است که در سال‌های گذشته از پایه اول ابتدایی پدیدار گشت و پس از پیمودن فراز و فرودها و کسب تجربه‌ها، اکنون این چنین، رخ نمایان کرده است.

بنیاد علمی و نظری دو کتاب فارسی «مهارت‌های خوانداری» و «مهارت‌های نوشتاری» (کتاب کار)، بر پایه مطالعات و پژوهش‌های زبان‌شناسی و هنجارهای زبان آموزی روشمند، استوار است. دیگر این که با استقلال یافتن «مهارت‌های نوشتاری» مجال رویش دوباره درس نگارش و انشا فراهم می‌شود و در پی آن، فضای آفرینش و خلاقیت نیز در پهنه آموزش‌های مدرسی ما درخشان‌تر می‌شود و به پرورش ذوق و بالندگی استعدادها و تقویت تخیل می‌انجامد. افزون بر این، آموزش املا، نگارش و انشا به ویژه در پایه‌های بالاتر نیز به شیوه‌های علمی و جهت یافته، صورت می‌گیرد.

کتاب راهنمای معلّم، برای جهت دادن و همسو کردن ذهنیت آموزگاران ارجمند این درس با رویکردها و اهداف آموزشی-تربیتی، سامان یافته است. قصد ما در این کتاب فراهم کردن گنجینه‌ای از دانش نبوده است بلکه خواسته‌ایم برای هر موضوع، دریچه‌ای به روی ذهن‌ها بگشاییم و تلنگری در روش‌ها ایجاد کنیم و باقی را به همت بلند شما همکاران عزیز بسپاریم؛ به همین روی، برخی درس‌ها را فراخ‌تر و برخی دیگر را به اشارت، مورد چند و چون قرار داده‌ایم، پس کتاب راهنمای معلّم، آغاز راهی است که پویه‌ها و باریک‌اندیشی‌ها و تلاش‌های پیگیر آموزشی شما را به فرجام درست و هنجارمند می‌رساند. با این همه، درنگ در زمینه‌های زیر ضروری است:

۱- پیوستگی محتوایی و موضوعی «مهارت‌های خوانداری و مهارت‌های نوشتاری» ایجاب می‌کند که معلمان گرامی از موضوع‌ها و مباحث مطرح شده در پایه اول و پایه‌های بعدی کاملاً، آگاه باشند.

۲- با توجه به این که رویکرد آموزشی برنامه و کتاب درسی، فعالیت محور و مشارکتی است، توصیه می‌شود همکاران محترم با به کارگیری روش‌های پویا و جدید آموزشی همچون بحث گروهی، همیاری و قضاوت عملکرد و با ورود فعالانه دانش‌آموزان در فرایند یاددهی-یادگیری، کلاس را سرزنده و با طراوت نگه دارند تا آموزش و یادگیری، پویا، پایا، مانا و ژرف‌تر صورت گیرد.

۳- در تألیف کتاب درسی به ویژه در بخش نکته‌ها و واژه‌سازی‌ها، اصل را بر «تدریج» و سیر تکوینی مرحله‌ای نهاده‌ایم؛ بنابراین، از گسترش مباحث و شرح غیر ضروری که به انباشت دانش و خستگی و فرسایش ذهنی دانش‌آموزان، می‌انجامد، باید پرهیز کرد؛ زیرا مباحث نگارشی، دستوری و ادبی در سال‌های بعد، فربه‌تر و کامل‌تر بیان خواهد شد، بنابراین در آموزش باید اندازه نگاه داشت و به ساختار کتاب پای بند بود.

۴- بنیاد علمی و نظری کتاب فارسی «مهارت‌های خوانداری و نوشتاری» بر «راهنمای برنامه» مصوّب و مدوّن استوار است. مطالعه «راهنمای برنامه درسی فارسی دوره ابتدایی» (در بخش کلیات همین کتاب آمده است)، به شما دبیران عزیز، در شناخت علمی‌تر و

روشمند و عمیق‌تر ساختار و محتوای کتاب و اهداف آموزشی آن یاری خواهد رساند

کتاب فارسی دوم (مهارت‌های خوانداری) در هفت فصل تنظیم شده است. این کتاب با تحمیدیه آغاز می‌شود و با نیایش به پایان می‌رسد. در هر فصل، در میان درس‌ها «حکایت»، «بخوان و حفظ کن» و «بخوان و بیندیش» قرار گرفته است. در پایان حکایت‌ها و بخوان و بیندیش‌ها، پرسش‌هایی آمده است که به قصد تأمل بیشتر در محتوا و بررسی و تحلیل درون مایه متن طراحی شده‌اند. آخرین قسمت این کتاب نیز به معرفی فهرست منابعی می‌پردازد که متون کتاب از آن برگرفته شده است. طرح فهرست منابع، آموزش غیرمستقیم، استفاده از منابع و رعایت امانت داری در هنگام استفاده از منابع است. بایسته است از همه عزیزان و همه آموزگاران بزرگوار کشور که با قدم و قلم خویش، ما را یاری کرده‌اند، سپاسگزاری و قدردانی شود. سخن آخر را به بیتی از مثنوی مولانا جلال الدین (ره) وا می‌گذاریم:

«این همه گفتیم لیک اندر بسیج بی عنایات خدا هیچیم هیچ»

گروه زبان و ادب فارسی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

برنامه سالانه پیشنهادی زبان آموزی فارسی پایه دوم

[illegible]

— توجه : بنا به مصوبه آموزش و پرورش در هر هفته ۸ ساعت آموزشی به درس فارسی (پایه دوم) اختصاص دارد

۵ ساعت آموزشی به درس فارسی و ۳ ساعت آموزشی به درس املا و مهارت‌های نوشتاری اختصاص می‌یابد.

– بنابر ساعت‌های ذکر شده در هر ماه ۳۲ ساعت آموزشی به زبان آموزی فارسی تعلق می‌گیرد

– از این ۳۲ ساعت آموزشی، ۱۱ الی ۱۲ جلسه آموزشی برای هر درس در نظر گرفته شده است

جلسه اول	آموزش متن درس – نگاه کن و بگو درست، نادرست
جلسه دوم	تکرار و تمرین خواندن – گوش کن و بگو – واژه سازی
جلسه سوم	تکرار و تمرین روخوانی – پیاموز و بگو – انجام فعالیت کتاب کار روز اول
جلسه چهارم	املاي آموزشي درس
جلسه پنجم	فعاليت پيدا كن و بگو – بازی يا نمايش يا كتابخواني
جلسه ششم	نگارش (جمله سازی) – انجام فعالیت نوشتاری از کتاب کار – صفحه دوم
جلسه هفتم	املاي نیمه اول درس – انجام فعالیت نوشتاری از کتاب کار – صفحه سوم
جلسه هشتم	بخوان و بیندیش – يا بخوان و حفظ كن يا حكایت – نگارش (جمله سازی)
جلسه نهم	تمرین بخوان و حفظ كن (حفظ شعر در کلاس) – انجام فعالیت نوشتاری از کتاب کار صفحه چهارم
جلسه دهم	املاي نیمه دوم درس – انجام فعالیت های نوشتاری از کتاب کار صفحه پنجم
جلسه یازدهم	نگارش (جمله سازی) – تمرین بخوان و حفظ كن

*** املای آموزشی فقط املای تخته ای نیست بلکه فعالیت های شماره های ۲ و ۳ از کتاب کار فارسی، اغلب این آموزش را به صورت متنوع**

پیشنهاد کرده است

*** برای آموزش جمله سازی تمرین های متنوع تری به غیر از جمله سازی با کلمه ها می توان در نظر گرفت نظیر خواندن کتاب داستان و انتخاب**

کلمه ها از آن و جمله سازی با آنها – یا جمله سازی شفاهی یا تکمیل داستان ها و

****همکار گرامی برنامه های ارائه شده جنبه پیشنهادی دارد و بنابر شرایط و موقعیت کلاس و تشخیص شما انعطاف پذیر خواهد بود**

*** تذکر: نشانه تشدید (َ) به عنوان یکی از مسائل زبان فارسی، آموزش داده می شود، هم چنان که در فارسی اول دبستان، یک درس را به خود**

اختصاص داده است توجه به تشدید به خواش درس کمک می کند اما تشدید چون در خط فارسی، علامت حرفی ندارد در ارزش یابی درس املا، بود و

نبود آن یکسان است یعنی تشدید ارزش املائی ندارد و از این دید، مانند مصوت های کوتاه در خط فارسی است که نشان داده نمی شوند